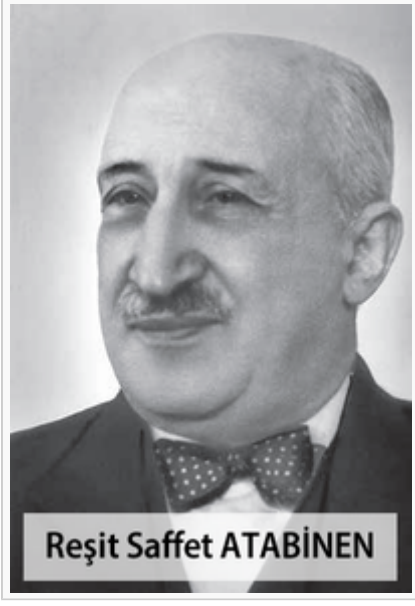

Reşit Saffet Atabinen (1884-1965)

Reşit Saffet Atabinen, Osmanlı Devleti'nin son döneminde yetişmiş çok yönlü kişiliğiyle dikkatleri üzerine çeken sembol isimlerdendir. Diplomat, siyaset adamı ve entelektüel kişiliğiyle ön plana çıkan Reşit Saffet Bey, 4 Eylül 1884'de İstanbul Sarıyer'de doğdu. Babası Mızıka-i Hümayun eski Miralayı Saffet Bey, annesi Bedestânî Mustafa Efendi'nin kızı Fatma Saliha Hanım'dır. Annesi soyca Şemseddin-i Sivasi'nin torunlarından Haşim Efendiye, babası ise Danişmentlerin Tosya koluna mensuptur. Reşit Saffet Bey, Sultan II. Abdülhamid'in Seraskeri olan Rıza Paşa'nın oğlu Şükrü Paşa ile Kevser Hanımın kızları Nurhayat Hanımla evlendi. Bu evlilikten Fatma Nühket, Mustafa Gümüştekin ve Hatice Gültekin isimlerinde üç çocuğu oldu.

Reşit Saffet Bey küçük yaşlardan itibaren mürebbiye ve özel öğretmenlerden dersler aldı. Bilahare Kadıköy Frerler Kolejine devam etti ve 1900 yılında buradan mezun oldu. Mezuniyetinin ardından eğitimi için Paris'e gitti. Burada "Ecole Libre de Science Politiques"te siyasi ilimler alanında gördüğü eğitimin ardından 1904'te mezun oldu. Fransızca'yı ana dili gibi konuşan Reşit Saffet Bey, 1904'de Tütün Rejisi Komiserlik Kalemî Mütercimliğine atandı. Aynı zamanda Fransızca ve İngilizce olarak neşredilen Levant Herald gazetesinin başyazarlığını üstlendi. Dönemin Sadrazamı Avlonyalı Mehmed Ferid Paşa'nın Özel Kalem Müdürlüğünü yaptı. Bilahare Bâbîâli Yazı İşleri Hariciye Kalemine atandı. 1907'de Türkiye-Romanya Karma Komisyonu Başkatipliğinde, 1908'de Bükreş Sefareti Başkatipliğinde, ardından sırasıyla Washington, Madrid ve Tahran Sefaretleri Başkatipliğinde bulundu. 1912'de Büyükelçilik Müsteşarı unvanı ile Maliye Özel Kalemî Müdürlüğüne tayin edildi. 1913'te dönemin Dahiliye Vekili Talat Bey tarafından Edirne Kurtuluş Heyeti Reisi olarak Londra ve Romanya'ya gönderildi. Keza anılan yıl içinde İstanbul'da Maliye Mektebi'nde dersler verdi.

1914-1918 yılları arasında Maliye Bakanı Cavit Bey'le birlikte Viyana ve Berlin'deki mali müzakerelere katıldı. 1918-1920 yıllarında İsviçre'de ulusal bağımsızlığın tanıtımı ile meşgul oldu. Bu hususta kitap ve makaleler yayımladı ve konferanslar verdi.

Reşit Saffet Bey, Mustafa Kemal Paşa ile Birinci Dünya Savaşı ve mütareke yılları esnasında Beşiktaş-Akaretler'deki komşulukları sırasında tanışıp ilişkilerini ilerletmişti. Reşit Saffet Bey, bu yakınlığını 1920'lerde de devam ettirdi.

Roma'dan 27 Temmuz 1920'de Mustafa Kemal Paşa'ya *"Muhterem Paşacığım"* hitabıyla bir mektup yazdı. Söz konusu mektupta şu değerlendirmeler yer alıyordu; *"Ferit Paşanın ikinci bir tevkif teşebbüsü ile buraya geldim. Salih Paşa kabinesinin son günlerinde, Sadâret-i uz mânın emriyle vâkî olan teşebbüsatım ma'lûmu âlileridir. Aynı esas üzere ve aynı program dâhilinde çalışmak üzere bir ay sonra buradan hareketle Paris'e gitmek niyetindeyim... Cevabınıza intizâren a'zami muvaffakiyetler için te'minat-ı kalbiyemi tekrar ve en samimi hürmetlerimi tekid eylerim, ferman"*.

Reşit Saffet Bey, 1921 yılının Eylül ayında Şura-yı Devlet (Danıştay) Tanzimat Dairesi üyeliğine getirildi. 1922 yılında Lozan Sulh Konferansının birinci döneminde Türk delegasyonunun genel sekreterliğini yaptı. 1923-1927 yılları arasında Memalik-i Şarkıye Fransız Bankası Müşavirliği, Anadolu Bağdat Demiryolları Meclis Başkan Yardımcılığı ve değişik şirketlerin yönetim kurullarında görev aldı. Keza Hudut Sıhhiye Tasfiye Komisyonu Üyeliği ve Cenevre Uluslararası İktisat Konferansı Müşavirliği vazifelerini yürüttü. 1929 yılının Aralık ayında Mustafa Kemal Atatürk'ün himayesi altında kurulan *"Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti"*nin kurucularından birisi oldu. Bu görevlerin dışında Türk Tarih Cemiyetinin kurucu üyeliği ve *"Academie des Sciences Morales et Politiques"*in ilk Türk muhabir üyeliği gibi önemli görevler üstlendi.

Türk turizminin gelişmesi için de çok çaba harcayan Reşit Saffet Bey, Türk turizminin öncüsü ve geliştiricisi oldu. Mustafa Kemal Paşa'nın talimatları doğrultusunda Kasım 1923'te kurulan *"Türk Seyyahin Cemiyeti"*nin kurucuları arasında yer aldı. Cemiyetin adı 1926 yılında *"Türkiye Turing Kulübü"*, 1930'dan itibaren ise *"Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu"* oldu. Reşit Saffet Bey, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu kurucu başkanı olarak bu görevi uzun süre yürüttü. Kurum bünyesinde Ağustos 1930 tarihinden itibaren *"Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni"* (Bulletin Officiel du Touring et Automobile Club de Turquie) isimli bir dergi çıkarılmaya başlandı. Reşit Saffet Bey, derginin yazı işleriyle bizzat ilgilendi. Dergi yayın hayatını kesintisiz bir şekilde devam ettiren en eski mecmualardan birisi oldu.

1931 yılında Mustafa Kemal Paşa'nın direktifleri doğrultusunda Ziraat Bankası Meclisi İdare Azası olan Cevdet Nusuhi Bey ile birlikte Ankara'da kurulacak ve bütün ülkeye örnek teşkil edecek kooperatif teşkilatlarının çalışma esaslarını ve nizamnâme taslaklarını hazırladı.

Reşit Saffet Bey siyasetçi kimliği ile de ön plana çıktı. 1927-1931 yılları arasında II. Dönem ve 1931-1934 yılları arasında ise IV. Dönem Kocaeli milletvekilliği yaptı. Bu sırada Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde toplanan uluslararası ekonomik, politik ve bilimsel kongre ve konferanslarda Türkiye'yi başarıyla temsil etti. Soyadı Kanunu kabul edilince Atabinen soyadını aldı. Reşit Saffet Atabinen, Türk Ocakları Hars Heyeti Genel Sekreterliği görevinde de bulundu.

1930-1938 yılları arasında Reşit Saffet Bey'le Mustafa Kemal Atatürk'ün ilişkileri oldukça samimiydi. Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Nutkun Fransızcaya tercüme işini Reşit Saffet Bey'e emanet etti. Reşit Saffet Bey bu güveni boşa çıkarmadı. Ayrıca Avrupa'nın entelektüel çevrelerinde Türklerin tarihsel haklarını ve Türk kültür ve medeniyetinin dünya medeniyetine katkılarını ortaya koymak için önemli çalışmalar yaptı.

Atabinen, Mustafa Kemal Atatürk'ün isteğiyle 1933 yılında üstlendiği Uluslararası Olimpiyat Komitesi Türkiye Temsilciliği görevini 1955 yılına kadar sürdürdü. Bu görevle ilişkili olarak 1933-1952 yılları arasında Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nde Türkiye'yi başarılı bir şekilde temsil etti. Keza 1933-1936 yılları arasında Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Başkanlığını da yürüttü.

Reşit Saffet Bey, milletvekilliği görevinin sona ermesinden sonra kurucusu olduğu Türkiye Turing ve Otomobil

Kurumunun başkanı olarak turizm ve Türkiye'nin tanıtımı çalışmalarına ağırlık verdi. 1953 yılında İstanbul'un fethinin 500. yılı kutlamaları için önemli çalışmalar yaptı. Atabinen, bu konudaki düşüncelerini ve programı on iki sene önceden hazırlayarak ilgili makamlara sundu. Onun yönlendirmesiyle fetih kutlamaları kapsamında Avrupa ülkelerinde bilimsel düzeyde etkinlikler gerçekleştirildi.

Reşit Saffet Bey hayır işlerine de önem verdi. Kastamonu Tosya'da büyük bir okul inşa ettirdi. Keza 22 Ekim 1949'da İstanbul'da Darüşşafaka kurumuna bir yüksek öğrenim öğrenci yurdu yaptırarak vakfetti.

Atabinen, 1940'lı yıllara kadar yazılarında "Kara Şemsi" müstear adını kullandı. Bunun gerekçesi Reşit Saffet Bey'in Şemseddin-i Sivasi soyundan gelmesi idi. Atabinen'in yerli ve yabancı gazete ve dergilerde çok sayıda yazısı çıktı. Ayrıca kırktan fazla kitabı yayımlandı. Onun Türkçe eserleri arasında yer alanlardan bazıları şunlardır; *Osmanlı Tarihi-Mali Dersleri*, İstanbul 1913, *Umumi Harbin Menşeleri*, İstanbul 1916, *Kafkas Etekleri Türk Ticaret Yolları*, İstanbul 1918, *Türklük ve Türkçülük İzleri*, Türk Ocakları Neşriyatı, Ankara 1931, *Şarki Avrupa'da Türk Kanı ve Medeniyeti İzleri*, 1946.

Fransızca olarak kaleme aldığı başlıca eserler arasında ise; *L'Effort Ottoman*, Rudeval éd.Paris 1906, *Les Turcs de Perse*, Ed. Revue de Hongrie, Budabest 1911, *L'Islam, des Turcs et la Société des Nations*, Genève 1919, *La Politique économique de la Turquie Kemaliste*, Libr. Persco, Paris 1934 yer almaktadır.

Atabinen 2 Şubat 1965'te prostat kanseri nedeniyle İstanbul'da vefat etti. Mezarı Kocamustafapaşa'daki Sümbül Efendi Camii avlusundaki Haşim Efendi türbesindedir. Reşit Saffet Atabinen, çok yönlü, entelektüel bir Türk aydını olup ülkesi ve milletine büyük hizmetler vermiştir.

Feyza KURNAZ ŞAHİN

Ahmet ALTINTAŞ

KAYNAKÇA

ALTINTAŞ, Ahmet, "Reşit Saffet Atabinen ve Faaliyetleri", **Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları**, C 18, 2007.

ALTINTAŞ, Ahmet, KURNAZ ŞAHİN, Feyza, "Reşit Saffet Atabinen (1884-1965) ve Türk Turizmine Katkıları", **Tarih Araştırmaları Dergisi**, C 26, S 42, Ekim 2007, s.9-36.

Atatürk Günlüğü, 1930, 1931, Der. Orhan Topçuoğlu, 2. Baskı, Demircioğlu Matbaacılık, Ankara 1989.

ATATÜRK, Gazi Mustafa Kemal, **Nutuk-Söylev, 1919-1920**, Cilt I, 3. Baskı, TTK Yayını, Ankara 1989.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem 1931-1934**, II. Cilt, TBMM Vakfı yay. No. 12, Ankara 1993.

ÇORUH, Selâhattin, "R. Saffet Atabinen", **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni**, 276-279, (Ocak-Nisan 1965), s.9.

ERDEN, Fethi, "R. Saffet Atabinen", **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni**, 276-279, (Ocak-Nisan 1965), s.8.

GÜLER, Güneş, **Reşit Saffet Atabinen ve Faaliyetleri (1923-1965)**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.

- GÜLERSOY, Çelik, "Ölümünün 29. Yılında Reşid Safvet Atabinen", **Tarih ve Toplum**, C 22, S 122, Şubat 1994, s.68-73.
- HİSAR, Abdülhak Şinasi, "Reşit Saffet Atabinen ve Tarihimize Dair Eserleri", **Türk Yurdu**, Ekim 1955, S 249, s.278-284.
- KOMAN, M. Mesud, "Kaybettiğimiz İki Büyük Kıymet'e Ait Birkaç Satır", **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni**, 276-279, Ocak-Nisan 1965, s.18.
- "Ölümü Dolayısıyla: Reşid Saffet Atabinen", **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni**, 276-279, Ocak-Nisan 1965, s.12.
- ÖZTÜRK, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM III. Dönem 1927-1931**, III. Cilt, TBMM Vakfı yay. No. 10, Ankara 1993.
- "Reşid Saffet Atabinen", **Türk Kültürü**, Yıl III, S 29, Mart 1965, s.52-53.
- ŞAHİN, Gürsoy, "Atatürk Döneminde Batı'daki Olumsuz Türk ve Türkiye İmajını Düzeltme Çabaları ve Türk Seyyahin Cemiyeti'nin Bu Konudaki Çalışmaları", **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Doğumunun 125. Yılında Atatürk Özel Sayısı, C VIII, S 3, Aralık 2006, s.137-159.
- ŞAKİROĞLU, Mahmut, **Reşit Saffet Atabinen Bibliyografyası**, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yay., İstanbul 1985.
- ŞİMŞİR, Bilal, **Atatürk İle Yazışmalar, 1920-1923**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.
- Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu 30'uncu Yıl Dönümü, 5 Aralık 1923-1953**, Çituri Biraderler Basımevi, İstanbul [y-y].
- Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni**, 276-279, Ocak-Nisan 1965, s.13-14.
- Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1923-1973, T.T. ve O. K.'nun 50. Yılı**, Turing Yayını, İstanbul 1973.
- Türkiye'ye Bir Işıktı Turing 1977-1993 (1- Doğum ve Emekleme, 3- Gelişmeleri Seyreden Kurum 1950-1965)**, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul [1995].
- US, Asım, "Reşid Saffet Atabinen", **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni**, 276-279, Ocak-Nisan 1965, s.7.

23/02/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/resit-saffet-atabinen-1884-1965/?pdf=3405> adresinden erişilmiştir